

Nr 2.

Av herr **Wohlin m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.

Den svenska brödsädsodlingens vidmakthållande i åtminstone dess omfattning vid tiden närmast före kriget är ett krav, som orubbligt kommer att hävdas av representanterna för den nya bonderörelsen. Den under årtionden med möda och kostnader upparbetade brödsädsproduktion, som vi för närvarande äga, innebär ett ekonomiskt försvarsmedel av första rangens vikt, som icke lättsinnigt får nedskrivs. Förhållandena i världen äro alltjämt osäkra och ingiva icke större förhoppningar om en nära förestående varaktig gransämja mellan nationerna. Ur nationalekonomisk synpunkt kunna därtill allvarliga anmärkningar riktas mot en jordbrukspolitik, som tillbakasetter odlingen av det i förhållande till sitt näringsvärde billigaste födoämnet för en produktion av animaliska produkter, vars bärighet till väsentlig del vilar på osäkra utrikes avsettningsmarknader.

Ehuru dessa synpunkter på somliga ställen komma till uttryck i sakkunnigas betänkande den 30 sistlidna april angående den statliga spannmålsregleringens avveckling samt i departementschefens motivering för Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till innevarande urtima riksdag, innehålla dock båda dessa aktstycken vid sidan härav tveksamma och oklara uttalanden och ordvändningar, som icke tyda på en fast vilja i nyssberörd riktning. Sålunda förklaras på ett ställe i sakkunnigebetänkandet som en angelägenhet av vikt för vår folkhushållning, att brödsädsodlingen »tills vidare» vidmakthålles ungefärligen i dess nuvarande omfattning, och även genom andra dylika uttryckssätt visa sig de sakkunniga icke vilja bestämt förorda en målmedveten självförsörjnings-

politik i avseende å brödsäd jämväl under tiden efter de s. k. övergångsåren. Departementschefen anser det icke vara tillrådligt att »i alltför hög grad lita till den utländska importen och åsidosätta främjandet av den inhemska produktionen», men medan man väntat denna självklara grundsats reservationslöst framställd som ledmotiv för svensk jordbrukspolitik i framtiden, lämnar departementschefen genom inflickandet av orden »under denna övergångstid» fritt utrymme för tolkningen, att han förmenar en avvikande princip till äventyrs kunna komma till tillämpning under ett senare tidsskede. Av detta och andra yttranden i den kungl. propositionen sluta vi till vår ledsnad, att vi icke hos de för propositionen ansvarige våga räkna på ett fast stöd för våra strävanden, när den avgörande striden om vårt lands brödföda om några år kommer att utkämpas.

Sannolikt skall häremot anföras, att det varit departementschefen angeläget att icke genom de nu föreslagna åtgärderna för övergångsåren eller genom motiveringen för dessa binda sig beträffande vår tullpolitik för framtiden. »De åtgärder, som må ifrågakomma», heter det i propositionen, »avse endast ett provisorium för övergångsåren närmast efter världskriget och böra på intet sätt utöva prejudicerande verkan för framtiden och detta desto mindre som hithörande frågor blivit hänskjutna till noggrann och allsidig utredning av den nu arbetande tull- och traktatkommittén.» Statsministern underströk jämväl i sitt anförande vid fredagens remissdebatt i första kammaren samma synpunkt. Vi erkänna densamma gärna såsom fullt riktig och motse för jordbrukets del utan oro resultatet av en objektiv utredning om verkningarna av vårt hittillsvarande tullskyddssystem. Emellertid gäller den nu framhållna oklarheten i departementschefens framställning hans ståndpunkt icke endast till frågan om framtida tullskydd för jordbruket utan till frågan om brödsädsodlingens vidmakthållande, vilken sistnämnda är av vida vidsträcktare och mera principiell innebörd än den förra, eftersom tullskydd är ett medel bland flera att upprätthålla och främja sädesodlingen. Därtill kommer — och detta innebär en av våra gravaste anmärkningar mot den kungl. propositionen — att regeringsförslaget i själva verket sönderbryter vårt hittillsvarande tullsystem på en av dess viktigaste punkter, redan innan tull- och traktatkommitténs utredning föreligger, och till jordbrukets nackdel skapar ett oriktigt utgångsläge, när revisionen av vårt tullsystem eventuellt senare kommer till avgörande. Medan nämligen de bestående industriullarna fortfarande under övergångsåren skola förbli i gällande kraft över hela linjen, utbytes spannmålstullen, som dock på sin tid avvägdes ej minst med hänsyn till

industritullarna, mot en anordning, där jordbruket endast under vissa prislägen skulle få tillgodonjuta sin i gällande tulltaxa upptagna tullsats, men i en rad av andra prislägen finge hålla till godo med större eller mindre bråkdelar av denna. I en mängd mycket väl tänkbara prislägen å spannmål och industriprodukter skulle sålunda, därest regeringsförslaget bifölles, kunna inträffa, att vårt svenska tullsystem under övergångsåren belade för jordbruksbefolkningen nödvändiga redskap och industriella förnödenheter med tullsatser, som gäve industrien högre skydd än jordbruket jämfört med ställningen före kriget.

Det torde dock böra förstås av alla, att om stora kretsar av vårt lands brödsädsproducenter varit beredda att avstå från kravet på spannmålstullens återinsättande i gällande kraft efter den tillfälliga suspensionen under krigsåren samt att godtaga ett glidullprovisorium, som icke giver jordbruket fulla skillnaden mellan produktionspris och ett lägre importpris, den självfallna förutsättningen härför varit, att glidullsystemet icke i alla avseenden skulle vara sämre för jordbruket än den fasta spannmålstullen. Det minskade tullskyddet vid mindre differenser mellan produktions- och importpris borde åtminstone kompenseras med en något förminskad risk vid starkare prisfall. Detta är icke, som under diskussionen om regeringsförslaget från något håll sagts, en felslagen »spekulation», och de som bestrida, att valet nu står mellan förut gällande fast tullskydd och glidullar för spannmålsodlingen, ställa sig i grunden på industriintressets sida gent emot det legitima jordbruksintresset. Det måste även, oavsett vilken tullpolitisk ståndpunkt man intager, erkännas, att en glidull av den egendomliga art, som regeringspropositionen upptager, innebär en motsägelse, eftersom glidullen om importpriset faller under det inhemska produktionspriset med kronor 7.40 eller därutöver icke blir annat än en fastlåst tull. Departementschefen säger sig emellertid till fullo dela de sakkunnigas åsikt, »att frågan om fasta tullsatser avföres från diskussionen». Maximeringen av glidullen till kronor 3.70 betecknas av departementschefen som en »viktig modifikation» i de sakkunnigas förslag, men någon annan motivering lämnas icke till denna än att därigenom »åstadkommes, att icke i något fall högre tull skall utgå, än om suspensionen upphävdes och förhållandena återfördes till de förutvarande». Denna mindre nödiga omsägning av vad redan sagts innebär icke någon motivering för den »viktiga modifikationen», och någon sådan lämnades ej heller av departementschefen under remissdebatten.

Vidkommande härefter den i regeringspropositionen, liksom tidigare i sakkunnebetänkandet, föreslagna anordningen, att jordbruket endast

bör få tillgodonjuta en glid tull lika med hälften av skillnaden mellan produktionspris och importpris, vilja vi anmärka följande. Vi finna ingenstädes i propositionen klart uttalat, att en sådan tullpolitisk princip, tillämplad under längre tid, är teoretiskt och praktiskt ohållbar. Ej heller finna vi, som förut antytts, i propositionen någon förklaring, att denna princip, när övergångsprovisoriet är till ända, kommer att utbytas mot den riktiga grundsatsen, att jordbrukaren måste få sina produktionskostnader fullt täckta för att kunna driva sin odling. Under sådana förhållanden hava vi, för att vår uppfattning i detta avseende ej måtte bli förämål för missförstånd, varit starkt betänkta på att fordra, att tullen jämväl under de nu ifrågakommande båda övergångsåren skall fullt täcka skillnaden mellan produktions- och importpris. Då vi emellertid detta oaktat funnit oss böra avstå från ett sådant yrkande, sker det endast därför, att det nu gäller en övergångsperiod på allenast två år, varunder det är ett allmänt och viktigt samhällsintresse att åstadkomma en sänkning av den allmänna prisnivån inom landet. Ehuru det förefaller oss som om lägre pris på artikeln spannmål såväl i sakkunnigebetänkandet som i propositionen tillmättes ett överdrivet stort inflytande på den allmänna prisnivån, kunna vi nämligen ej förneka, att ett sådant inflytande gör sig gällande. Vi tro, att representanterna för jordbrukarnas fria grupp icke kunna bättre visa det obefogade i anklagelserna mot denna grupp såsom varande ett egoistiskt klassparti utan sinne för andra samhällsklassers välfärd än genom att förklara sig beredda godtaga en anordning, där brödsädsproducenterna med risken under två år av en ren och klar förlust för ögonen påtaga sig sin andel av den tunga, som varuprisens nedbringande måste medföra för stora samhällslager.

Vid övervägande av huru långt denna uppoffring från jordbrukarnas sida rättvisligen bör sträcka sig, hava vi stannat vid att instämma i regeringspropositionens förslag om att glid tullen för vete, råg och korn under det första övergångsåret 1 juni 1920—31 maj 1921 må utgå med halva skillnaden mellan på visst sätt beräknat inhemskt produktionspris samt på visst sätt kalkylerat importpris å vete. Beträffande det andra övergångsåret 1 juni 1921—31 maj 1922 synes det oss emellertid vara en rimlig begäran från jordbrukarnas sida, att glid tullen fastställas till något större del av skillnaden mellan sagda båda priser, och vilja vi i sådant hänseende föreslå tre fjärdedelar. Till stöd för detta förslag må anföras, att, därest någon säkerhet skall vinnas för att sädesodlingen ej kommer att gå tillbaka i icke önskad utsträckning, riskförsäkringen under det andra året efter minimiprisens upphörande måste göras tryggare än under det första året. Hela anordningens karaktär

av övergångsprovisorium till ett läge, där jordbruket har anspråk på att erhålla ett fullt tillräckligt skydd mot en utländsk produktion med lägre produktionskostnader, blir därtill genom en dylik glidullsberäkning tydligare markerad. Det bör även framhållas, att vårt svenska jordbruk, särskilt vad rågen och kornet angår, aldrig förmår att fullt utnyttja ett givet tullskydd, så att den i propositionen nr 1 sid. 63 intagna exemplifierande tabellen är ägnad att vilseleda. Ett ytterligare skäl slutligen till att vi påyrka en starkare begränsning av risken under det andra övergångsåret är, att den produktionskostnadsformel, som framlägges i propositionen, i flera hänseenden synes oss otillfredsställande och till jordbrukets nackdel, särskilt emedan värdet av ränteposten i strid med verkliga förhållandet bibehålles oförändrat samt det antages, att endast en tredjedel av hela brödsädsarealen erhåller den såsom normal giva beräknade konstgödselmängden. Då det kan förutses, att tillfredsställande förbättringar i grunderna för produktionskostnadskalkylen icke skola kunna vinnas under den korta tid, som står till riksdagens förfogande för ärendets behandling, motiverar även detta, att glidtullen under det senare övergångsåret fastställes till större del av skillnaden mellan produktions- och importpris än den av Kungl. Maj:t föreslagna.

Beträffande beräkningen av den inhemska produktionskostnaden anse vi därtill skäligt, att bestämmelsen i propositionen om avdrag av 5 procent å normalpriset, för vars berättigande bärande skäl enligt vårt förmenande icke anförts, måtte utgå.

Understundom har gjorts gällande, att frågan om glidullprovisoriet icke har så stor betydelse, därför att glidtullarna som följd av det internationella marknadsläget på spannmål under de närmaste åren måhända aldrig komma att behöva tillämpas. Härtill må anmärkas, att denna möjlighet uppenbarligen icke får föranleda uppskov med frågans avgörande och ej heller utgör något skäl för ett sådant sönderbrytande av glidtullprincipen som göres i den kungl. propositionen. Glidtullarna äro ju avsedda att vara en riskförsäkring för jordbruket och en försäkring får icke försummas därför att man hoppas på att olycka ej skall inträffa. Mer än någon annan näring skadas jordbruket av hastiga och starka prisfall på produkterna. Det är ett visserligen mindre sannolikt men ändock möjligt katastrofartat fall i spannmålspriset, varemot försäkring nu i första rummet måste tagas, om ej jordbrukarna skola gripas av missmod och oro och i större skala övergå från sädesodling till annan produktion eller till minskning av produktionen över huvud. Enligt det kungl. förslaget skulle emellertid riskförsäkringens effektivitet minskas just för de prislägen, där försäkringen vore som mest

behövlig. Det är slutligen svårt att förstå oron hos dem som för de minst sannolika prislägena tveka att giva jordbruket en någorlunda tillfredsställande försäkring.

Med anledning av det nu anförda hava vi härmed äran hemställa,

att riksdagen måtte besluta,

att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till innevarande riksdag angående glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m., första momentet och första stycket, upptagna bestämmelsen om att tullen å vete, råg och korn vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 icke må i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram måtte utgå;

att den i samma moment och stycke av sagda proposition upptagna bestämmelsen om att å det på visst sätt bestämda inhemska normalpriset för vete skall vid tullberäkningen göras avdrag av 5 procent å samma pris måtte utgå;

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 av vete, råg eller korn skall erläggas en tullsats motsvarande halva skillnaden, samt att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 av samma spannmålsslag skall erläggas en tullsats motsvarande tre fjärdedelar av skillnaden mellan å ena sidan det på sätt i propositionen sägs bestämda inhemska normalpriset för vete och å andra sidan det i enlighet med dårsammastädes meddelade bestämmelser för den tid, då införsel sker, beräknade importpriset för vete, dock att, där denna skillnad ej uppgår till minst en krona för 100 kilogram, tull icke skall för varan utgå.

Stockholm den 11 augusti 1919.

Nils Wohlin.

Gösta Andersson.

Gustaf Bergström.

A. Elisson.

E. Karlson.

Arr. Laurén.

Petrus Nilsson.

K. G. Westman.